

Olvasólecke

Szerző: dr. Hettinger Sándor

Angol szakfordítás gyakorlat I.

ASZFG1/SZ

1. lecke

A jogi angol nyelvtani rendszere

A lecke nyelve: magyar és angol

dr. Hettinger
Sándor

Időtartam
18-20
perc

Mottó:

“The translator, like the witness called to trial, should be compelled to raise his hand and swear to tell the truth and nothing but the truth.” *Henry Wadsworth Longfellow*

ÁTTEKINTÉS

1. Mi teszi nehézé az angolt?
2. Mi teszi nehézé a jogi angolt?
3. Melyek a jogi angol jellegzetes nyelvtani vonásai?
4. Önellenőrzés
5. Irodalomjegyzék

1. MI TESZI NEHÉZZÉ AZ ANGOLT?

- Az angol nyelv tanulása hasonlatos a sakkhoz: a játékszabályokat akár egy nap alatt is megtanulhatjuk, de sakkmesterré válni egy élet is kevés.
- A sakk játékszabályai jelentik az angol nyelv ún. **felfutó szakaszát**, amikor optimista módon szemléljük a nyelv könnyűségét. A sakkmesterré válás, azaz az ún. **native level fluency** elsajátítása azonban rendkívül nehéz feladat. Márpedig a szakfordítónak rendelkeznie kell az **anyanyelvi szintet elérő nyelvtudás**sal!

?

Kérdés: melyek azok a tényezők, amelyek megnehezítik az angol nyelv tökéletes elsajátítását?

- a) **Nincsenek egyértelmű nyelvtani szabályok.** Vannak ugyan nyelvtani szabályok, de azok összetettek és következtelenek, ami magának az angol nyelvnek arra a jellemzőjére vezethető vissza, hogy egy-egy nyelvtani szabály több eltérő nyelvelőzmény keverékéből áll össze. → **Bizonytalansági tényező #1**
- b) **Hatalmas szókincs.** Mi dönti el, hogy adott esetben az óészaki **lawful**, vagy a latin eredetű **legitimate** szót használjuk. Esetleg maradjunk az óangol **right**-nál? → **Bizonytalansági tényező #2**

- c) Phrasal verb-ök használata. Ezek olyan igei szóösszetételek, amelyben a tagok alapjelentésüket elveszítve, vagy abban módosulva eltérő jelentésű kifejezést alkotnak. **Vigyázat: nem keverendő össze a magyar igekötős igékkel**, ennél bonyolultabb dologról van szó!

Példa: vegyük a **set out** igét. A tagok a *set* (beállít) és az *out* (ki) önálló jelentéssel bíró szavak. Együttállásukkal azonban jogi értelemben **előír/kimond** jelentéssel rendelkeznek: *an obligation set out in Section 54 (1) of the Act – a törvény 54.§ (1) bekezdésében előírt kötelezettség*. → **Bizonytalansági tényező #3**

- d) Idiomatikus kifejezések tárháza. Az idiómák, azaz a szólásszerű kifejezések nagyban megnehezítik a megértést, ha az adott kifejezést nem ismeri a fordító. Általában ugyan a köznyelv szintjén helyezkedik a többségük, a jogi szaknyelv sem nélkülözi őket: vegyük például az **on all fours** idiomatikus kifejezést, amely a **köznyelvben** négykézláb jelentéssel dívik, **jogi értelemben azonban** azt a peres ügyet jelöli, amelyben a jogi kérdések nagyjából megegyeznek egy másik ügyben feltárt jogi kérdésekkel. → **Bizonytalansági tényező #4**

2. MI TESZI NEHÉZZÉ A JOGI ANGOLT?

- A fordító dolgát tovább nehezíti, hogy a fentiekre ráépülnek a jogi szaknyelvnek sokszor **archaikus forrásból** táplálkozó vonásai.

MELYEK EZEK A VONÁSOK?

- Ezt a kérdést többször megközelítéssel válaszolhatjuk meg:
  - a hagyományok síkján
  - a terminus technicusok síkján
  - a szakzsargon síkján, valamint
  - a jelentés síkján. Vizsgáljuk meg őket egy kicsit közelebbről!

A) VISSZATEKINTÉS A HAGYOMÁNYOKRA

A jogi nyelvről általánosságban elmondható, hogy messze visszanyúló hagyományokra tekint vissza. → Ezek a hagyományok nyelvi hagyományok is. Mi következik ebből?

A modern nyelvi hatások, nyelvújítási irányzatok nem képesek alapjaiban megváltoztatni a jogi nyelv struktúráit:

- sem lexikai (szókincs)
- sem grammatikai (nyelvtani) síkon.

Néhány jellegzetes (inkább furcsa) vonást hadd álljon itt intő példaként az angol jogi nyelv hagyományos felfogásából:

1. **Furcsa mondaszerkesztés**

Vegyük például az alábbi szerződéses formulát: *due and timely performance by the Agent of the Agreement in the manner hereinafter appearing*. → ez egészen egyszerűen annyit jelent, hogy a megállapodást a kötelezettek a szerződésszerűen teljesítenie kell

2. **Latin behatás (DE: nem a magyar jogi nyelvre jellemző latinossággal!)**

Például: *et alii*, amelyet a jogesetek megjelöléseként használnak, ha több fel-, illetve alperes szerepel az adott ügyben, vagy *void ab initio* → semmisség kifejezésére; viszont a magyarra jellemző latinosság nem jelentkezik, pl. aligha találunk *sui generis*, vagy *mutatis mutandis* közbevetéseket, ami a magyar jogi nyelvre oly jellemző!

3. **Furcsa névmások**

Ilyen furcsaságok: *the foregoing, the same, the aforesaid, the aforementioned, the said* ← **anaforikus** jelleg (Visszautaló jellegre jellemző kifejezések)

4. **Különös állandósulások**

Ide soroljuk a lexikai ikreket (*doublets*), illetve hármassikreket (*triplets*) is: *all and sundry; null and void; promise, agree and covenant; repair, uphold and maintain* → Egyre nagyobb törekvés ezek egyszerűsítésére: (=all); (=void); (=agree); (=uphold), mivel jogi értelmük megegyezik az egyszerűsített kifejezésével

5. **Félig-meddig archaizált névmási összetételek**

Itt jelenik meg egy külön nyelvtani rész, amit a köznyelvi angol aligha használ vagy ismer **utalásra**: ezek a *here-*; *there-*; és *where-* előtagú névmási összetételek. Utótagjuk jóformán bármely prepozíció lehet

- here-*: annyit jelent, hogy egyazon dokumentumon belül maradva utalunk. Pl: *herein* (=in this document); *hereinafter* (= what follows after this passage in this document, ld. a fentebbi példát)
- there-*: másik dokumentumra utalunk vele. Pl: *thereby* (=by the other document); *thereunder* (=under that document)
- where-*: a fenti a) és b) pontok vonatkozó névmásaiként áll. Pl: *whereby* (=by which document)

B) JOGI SZAKKIFEJEZÉSEK, JOGI TERMINOLÓGIA

Ebből a pontból szótárak születtek már! Sajátos, olykor köznyelvből átvett, de módosult vagy teljesen eltérő jogi tartalommal ellátott kifejezések tartoznak ide, ők alkotják a jogi angol **lexikai bázisát**.

Például: *emoluments*, ami egyszerűen javadalmazást jelent; *rescission*, ami a szerződés felmondását foglalja magában

C) SZAKMAI ÁRTALMAK

Mint minden szakmának, a jogi szakmásnak is megvannak a saját ártalmai. A jogi szakzsargon átütő erővel van jelen és virul az angol nyelvben is.

Csak gondoljunk a **boilerplate clause** vagy a **corporate veil** kifejezésekre. Az előbbi az ÁSZF szerződések gyakori kikötéseire utal, az utóbbi a társaság, mint jogi személy mögött rejtőző természetes személyek mögöttes felelősségét „leplezi el”.

D) SZEMANTIKA

Köznapi kifejezéssel, jelentéstan, a szemantik síkján kitűnően megvilágíthatjuk, mely kifejezéseknek van jogi megfelelője, és mennyiben tér el köznapi jelentésétől:

Csak néhány példa a kifejezések tárházából:

A „kiszemelt” kifejezés	Köznyelvi értelem	Jogi értelem
1. find	megtalál	a bíró felfedi a jogi értelmet a tényállás alapján (angolszász jogi gondolkodás alapvető módszere)
2. hold	tart	jogi döntést hoz az ügyben, a precedens magja
3. construction	építkezés	értelmezés
4. consideration	megfontolás	ellenszolgáltatás

3. A JOGI ANGOL NYELVTAN JELLEGZETES VONÁSAI

Itt csak valóban a legjellegzetesebb vonásokat kell megemlíteni, amelyek megkülönböztetik a jogi angolt an hétköznapi angoltól.

A) Eltérő prepozíciók

A megszokottól eltérő elöljárószavas szerkezetek például: *no later than* (=legkésőbb); *in respect of* (=tekintetében); *pursuant to* (=alapján); *in accordance with* (=vmnek megfelelően, vmvel összhangban); *by virtue of* vagy *for the purposes of* (=értelmében)

B) *Eltérő névmások*

Ide tartoznak a már említett sajátos anaforikus értelmű névmások, mint például a ***the same; the aforesaid; the said***, stb.

C) *Megszámolható és megszámlálhatatlan főnevek a jogi angolban*

Sok fejtörést okoznak, és nagyon könnyen hibázni lehet fordítás során, ha nem vagyunk tisztában azzal, hogy az adott névszó csupán egyesszámban használatos az angolban, de magyar jelentése többszámban is ismert.

Ezeket a gyakori hibákat kerüljük el! Ne használjuk a megszámlálhatatlan főneveket többszámban csak azért, mert a magyarban úgy használjuk, használjuk ezek többszámára kitalált kifejezéseit! Pl:

1. **employment** – munkaviszony (megszámlálhatatlan – *uncountable* **U**) → munkaviszonyok: **a post/a period of employment** (megszámlálható – *countable* **C**)
2. **equipment** – berendezés (U) → berendezések: **a piece of equipment/three pieces of equipment** (C)
3. **litigation** – per (U) → perek: **litigation matters** (C)
4. **remuneration** – fizetés (U) → fizetések: **salaries; wages; payments** (C)
5. **training** – képzés (U) → képzések: **training courses** (C)

VIGYÁZAT! / **A WORD OF CAUTION...**

Ne feledkezzünk meg azokról a főnevekről sem, amelyeket mind megszámlálható, mind megszámlálhatatlan formában is használhatunk, de jelentésük eltérő!

- a) **justice**: igazságszolgáltatás; DE: **justices**: bírák (Pl. US. Supreme Court Justice Brennan)
- b) **liability**: jogi felelősség; DE: **liabilities**: passzívák
- c) **paper**: papír, mint anyag; DE: **papers**: írásművek, pl. tanulmányok, szakdolgozatok értelemben

D) *A kötőmód szerfeletti szeretete (SUBJUNCTIVE)*

A jogi angol kifejezetten rajong a kötőmód használatától (a magyarban inkább kerüljük).

Lényegében azt jelenti, hogy azok a kifejezések, amelyek után a köznyelvben a **should** segédigét illesztjük be, a jogi nyelvben ezt elhagyva az ige első szótári alakját használjuk (nincs -s rag E/3. személyben, a létige mindig a „be” lesz, was helyett were-t írunk)

Pl: It is imperative that the Contract **be** amended. (=a szerződés **legyen** módosítva)

E) Phrasal verb-ök

A fentebb említett igei szerkezetek a jogi nyelvből sem hiányozhatnak:

pl. set out – előír (köznapi érteleme: útnak indul); set forth – előír (köznapi értelemben nem használatos, mivel a forth prepozíció nem élő előjárószó már)

F) A tagadás kifejezése

Gyakrabban teszik ezt a jogi angolban nominalizációval: ezt azt jelenti, hogy a **not** tagadószó helyett, azaz az állítmány tagadása helyett az igt névszóvá konvertálva fosztóképzőt illesztünk elé vagy mögé.

Nézzük meg az alábbi példát:

This provision is **not set out in** any statute. → This is a **non-statutory** provision.

A leggyakrabban fosztóképzők a jogi angolban a teljesség igénye nélkül: **il-; ir-; im-; non-; dis-...**; Pl: *illicit, impracticable, impartial; non-discriminatory, disenfranchise...*

G) Az ún. „posh” vonatkozó névmás: **WHOM és a csak a jogban személyt jelölő WHICH**

1. who vagy whom?

A who alanyra, a whom tárgyra utal vissza: *The employee **who** entered into the Agreement...* (aki megkötötte a szerződést); DE: *the employee **whom** the employer has discharged of her duties* (akit elbocsátottak)

Viszont összetett vonatkozó névmás formájában a kötelező a használata: *The employees **all of whom** were made redundant* (akik közül mindenkit elbocsátottak)

2. who vagy which?

A which csak jogi szövegben jelölhet személyt is, általában a személy megisméltésével: *The employee shall be obliged to discharge any and all obligations incumbent upon the same, **which employee** shall within reasonable limits report to the Employer all matters pertaining to the Employee's responsibilities.*

4. ÖNELLENŐRZÉS

? Kérdések:

1. Melyek az angol nyelv alaposabb elsajátítását megnehezítő tényezők?
2. Mennyiben hagyománykövető a jogi angol?
3. A hagyománykövetés hogyan jelenik meg a jogi angolban?
4. Mondjon példákat a jogi szakzsargonra!
5. Milyen szemantikai furcsaságokra kell ügyelni a jogi fordítónak?
6. Melyek a jogi angol nyelvtan jellegzetes vonásai?
7. Soroljon fel megszámlálható és megszámlálhatatlan főneveket, amelyek problémát okozhatnak használatukkor!
8. Mi jellemzi a jogi angol tagadó szerkezeit?
9. Hogyan használjuk a *whom* vonatkozó névmást?
10. Jelölhet-e személyt a *which* vonatkozó névmás?

5. IRODALOMJEGYZÉK

- Rupert Haigh: Legal English, Routledge, London and New York, 2015.
- Mirosláv Bázlik – Patrik Ambrus: The Grammatical System of Legal English, Complex Kiadó, Budapest 2010.
- Bryan A. Garner: Legal Writing in Plain English, University of Chicago Press, Chicago 2013.
- Rawdon Wyatt: Check Your English Vocabulary for Law, A&C Black, 2006.
- Le Cheng – King Kui Sin – Anne Wagner (eds.): The Ashgate Handbook of Legal Translation, Routledge, 2014.
- Deborah Cao: Translating Law, Multilingual Matters, 2007.
- Michael John Davies: The Legal English Grammar Guide, kiadótól független kiadás, 2020.
- Bart István – Klaudy Kinga – Judy Szöllősy: Angol fordítóiskola, Corvina Kiadó, 2014.
- Bart István – Klaudy Kinga: EU fordítóiskola, Corvina Kiadó, 2014
- Klaudy Kinga: Angol-magyar fordítástechnika, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. A tananyag elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

This teaching material has been made at the University of Szeged, and supported by the European Union by the project Nr. EFOP-3.6.2-16-2017-00007, titled *Aspects on the Development of Intelligent, Sustainable and Inclusive Society: Social, Technological, Innovation Networks in Employment and Digital Economy*. The project has been supported by the European Union, co-financed by the European Social Fund and the budget of Hungary.

